

Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG)

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar Dydd Gwener, 28 Mehefin 2013

PRESENNOL: Mr Rheinallt Thomas (Eglwys Bresbyteraidd Cymru) (Yn y Gadair)

Yr Awdurdod Addysg

Y Cynghorwyr Jim Evans, W T Hughes, R LI Jones, Alun W Mummery a Dylan Rees

Enwadau Crefyddol

Mrs Catherine Jones (Undeb y Bedyddwyr)
Yr Athro Euros Wyn Jones (Undeb yr Annibynwyr Cymraeg)

Athrawon

Mrs Bethan LI.Jones (Ysgol y Graig)

WRTH LAW: Mr D.Gareth Jones, Primary Education Officer Swyddog Addysg Cynradd)

YMDDIHEURIADAU: Stephen Francis Roe, Mefys Edwards, Alison Jones, Martin Wise a Rev. Elwyn Jones

HEFYD YN BRESENNOL: Miss Bethan James (GwE)

1 CADEIRYDD

Rhodddwyd sylw i ethol Cadeirydd ar gyfer y CYSAG. Dywedodd yr Is-Gadeirydd cyfredol wrth yr Aelodau bod cyrff CYSAG Gwynedd ac Ynys Môn wedi cadw'r hawl i ethol Cadeirydd o blith aelodau etholedig yr Awdurdodau Addysg Lleol ar y fforwm CYSAG ac y byddai cynnig fel arall yn anghyfansoddiadol. Ymhellach, yn hanesyddol penodwyd y Cadeirydd trwy gonsensws gan yr AALI.

Yn dilyn trafodaeth penderfynwyd gohirio ethol Cadeirydd i ganiatáu i gynrychiolwyr yr Awdurdodau Addysg Lleol ddod i gytundeb ynghylch penodi Cadeirydd ar gyfer y CYSAG.

2 IS-GADEIRYDD

Ailetholwyd Mr Rheinallt Thomas, Eglwys Bresbyteraidd Cymru yn Is-Gadeirydd ar gyfer y CYSAG.

3 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni chafwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

4 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion y cyfarfod diwethaf o'r CYSAG a gynhaliwyd ar 13 Mawrth 2013 ac fe'u cadarnhawyd fel rhai cywir.

Materion yn codi -

- Cyfeiriodd y Swyddog Addysg at y tair ysgol gynradd nad oedd eu dogfennau hunanarfarnu Addysg Grefyddol wedi dod i law ers y cyfarfod diwethaf, a dywedodd wrth yr aelodau fod hunanarfarniad Ysgol Penysarn (a ddisbarthwyd yn y cyfarfod) bellach wedi cyrraedd. Eglurodd yn gryno mai trwy archwilio adroddiadau hunanarfarnu AG y gofynnir i ysgolion yr ynys eu darparu y mae'r CYSAG yn cyflawni ei swyddogaeth ymgynghorol mewn perthynas â safonau Addysg Grefyddol ac ansawdd addoli ar y cyd. Fodd bynnag, nid yw adroddiadau hunanarfarnu Ysgol y Fali ac Ysgol Pentraeth wedi dod i law. Ychwanegodd y Swyddog fod adroddiadau hunanarfarnu Ysgol Gynradd Llanbedrgoch ac Ysgol Tywyn a arolygwyd yn nhymor yr Hydref 2012 bellach wedi dod i law ac fe'u cyflwynwyd fel rhan o'r materion yn codi. Yn unol â'r patrwm a welwyd eisoes, mae peth amrywiaeth o ran ansawdd a chynnwys y wybodaeth a gyflwynir gan yr ysgolion yn eu hunanarfarniadau a dim ond un o'r ysgolion sydd wedi mabwysiadu model Ysgol Corn Hir.

Pwysleisiodd yr Is-Gadeirydd ei bod yn hanfodol bod y CYSAG yn cael y wybodaeth hon oherwydd mai dyma'r unig ffordd sydd gan y CYSAG ar hyn o bryd i gyflawni ei gyfrifoldebau monitro. Dywedodd y Swyddog Addysg y byddai'n parhau i fynd ar drywydd y mater hwn gyda'r ddwy ysgol nad ydynt wedi cyflwyno eu hunanarfarniadau, ond roedd yn credu bod amgylchiadau lliniarol o ran pam nad oedd yr adroddiadau wedi eu cyflwyno i'r CYSAG ac esboniodd yr amgylchiadau hynny i'r Aelodau.

Nodwyd y wybodaeth gan Aelodau'r CYSAG ynghyd â'r sefyllfa mewn perthynas â'r ddwy ysgol nad oedd eu hunanarfarniadau wedi dod i law hyd yma.

Cam Gweithredu yn codi: Y Swyddog Addysg i barhau i wneud ymholiadau ynghylch yr adroddiadau hunanarfarnu nad ydynt wedi eu cyflwyno i'r CYSAG hyd yma.

- Dygodd y Swyddog Addysg sylw'r Aelodau at ymateb Prif Arolygydd Estyn i ohebiaeth a anfonwyd ati yn dilyn cyfarfod diwethaf CYSAG i ddwyn sylw at gamgymeriadau yn adroddiad yr Arolygydd ynghylch Ysgol Tywyn mewn perthynas â'r defnydd o derminoleg yr oedd y CYSAG wedi nodi. Yn ei hymateb mae'r Prif Arolygydd yn cyfeirio at ganllawiau atodol Estyn ar gyfer Arolygwyr mewn perthynas ag addoli ar y cyd a'r ffaith bod y canllawiau'n gwahaniaethu rhwng addoli ar y cyd a gwasanaethau boreol a'r ffaith y gall gwasanaethau boreol ymgorffori gweithred o addoli ar y cyd. Mae'r canllawiau hefyd yn dwyn sylw at y berthynas rhwng addoli ar y cyd a datblygiad moesol, ysbrydol, cymdeithasol a diwylliannol. Nid oes rhaid i Arolygwyr gyfeirio at addoli ar y cyd mewn adroddiadau arolygu ac eithrio lle nad yw'r ysgol dan sylw yn cydymffurfio gyda'r gofynion statudol yn y cyswllt hwn neu os yw'r gwasanaethau boreol neu'r gweithredoedd addoli ar y cyd yn cyfrannu'n sylweddol at les y disgyblion. Os rhoddir barn mewn adroddiad arolygu mae'n bwysig defnyddio'r termau cywir. Mae'r Prif Arolygydd yn gwahodd y CYSAG i gyflwyno i sylw'r corff arolygu unrhyw adroddiadau eraill y mae'n credu, ar sail y canllawiau, eu bod yn cynnwys anghysonderau a dywedodd y bydd y canllawiau atodol mewn perthynas ag arolygu addoli ar y cyd yn cael eu newid i gynnwys cwestiwn cyffredinol ar y mater.

Nododd Aelodau'r CYSAG ymateb y Prif Arolygydd a'r sylwadau a wnaed.

Cam Gweithredu yn codi: Bod y CYSAG yn parhau i fonitro adroddiadau arolygu ar gyfer cysondeb yn y defnydd o derminoleg.

- Cyflwynodd y Swyddog Addysg ohebiaeth ddyddiedig 14 Mehefin 2013 gan Ysgol Coleg y Drindod Dewi Sant er gwybodaeth. Roedd yr ohebiaeth yn rhoi cyhoeddusrwydd i lansio'r wefan Addysg Grefyddol ar gyfer Cymru fel adnodd dwyieithog ar gyfer ysgolion cynradd ac uwchradd. Fel yr adroddwyd i'r cyfarfod o'r CYSAG ar 13 Mawrth mae'r wefan yn disodli'r Newyddlen Addysg Grefyddol. Aeth y Swyddog ymlaen i ddweud bod y llythyr yn rhoi gwybodaeth i'r Awdurdod am fynediad i'r wefan fel tanysgrifiwr ac yn gofyn iddo rannu gwybodaeth am y wefan gyda'r holl bartïon sy'n ymwneud ag Addysg Grefyddol gan gynnwys ysgolion, ymgynghorwyr ac Aelodau'r CYSAG.

Dywedodd Miss Bethan James y byddai'n annog athrawon i gyfrannu erthyglau a gwybodaeth am brosiectau ac arferion da i'r wefan fel bod modd eu rhannu gydag ymarferwyr AG eraill sy'n

defnyddio'r wefan. Dywedodd bod sgôp arbennig i'r wefan adlewyrchu'r cwricwlwm Cymraeg a'r diwylliant Cymreig.

Cam Gweithredu yn codi: Bod y Swyddog Addysg yn rhannu gwybodaeth ynghylch gwefan AG Cymru ygdag ysgolion yr Ynys a staff perthnasol.

- Dygodd y Swyddog Addysg sylw'r Aelodau at wybodaeth a gafwyd gan Gydgysylltydd Addysg Cymru yn y sefydliad Cymorth Cristnogol ynghylch gwasanaethau mis Gorffennaf y sefydliad a'r gweithgareddau cysylltiedig, ynghyd ag adroddiad y Grŵp Cristnogion yn y Senedd o'r enw Ffydd yn y Gymuned.

Nodwyd y wybodaeth gan y CYSAG.

5 ADRODDIAD BLYNYDDOL CYSAG MÔN 2011/12

Cyflwynwyd fersiwn swyddogol Adroddiad Blynyddol CYSAG Ynys Môn ar gyfer 2011/12 ac fe'i nodwyd er gwybodaeth yn unig.

6 SAFONAU ADDYSG GREFYDDOL

Dywedodd y Swyddog Addysg wrth Aelodau'r CYSAG fod un ysgol, sef Ysgol Llanfachraeth, wedi ei harolygu yn ystod tymor y Gwanwyn a bod yr adroddiad arolygu'n dda. Yng nghyd-destun Addysg Grefyddol, dywed yr Arolygydd bod yr ysgol *yn darparu ystod eang o brofiadau dysgu cyfoethog sy'n ennyn diddordeb y rhan fwyaf o'r disgyblion ac sy'n cwrdd â gofynion y cyfnod sylfaen, y Cwricwlwm Cenedlaethol ac Addysg Grefyddol yn llawn.* Gan gyfeirio at ddatblygiad ysbrydol a moesol y disgyblion, mae'r arolygydd yn disgrifio'r ysgol *fel cymuned gyfeillgar a gofalgwr a bod yr holl staff yn hyrwyddo gwerthoedd uchel. Mae darpariaeth ar gyfer hyrwyddo datblygiad moesol, cymdeithasol, diwylliannol ac ysbrydol yn effeithiol.* Dywedodd y Swyddog nad oedd unrhyw argymhellion yn codi o'r adroddiad arolygu mewn perthynas ag AG ac/neu addoli ar y cyd.

Roedd yr Aelodau yn croesawu'r wybodaeth a llongyfarchwyd holl staff a disgyblion Ysgol Llanfachraeth ar eu llwyddiant.

Cytunwyd i dderbyn a nodi'r wybodaeth.

Cam Gweithredu yn codi: Bydd y Swyddog Addysg yn anfon llythyr ar ran y CYSAG i Bennaeth Ysgol Llanfachraeth i gydnabod ymdrechion a llwyddiant yr ysgol fel yr adlewyrchwyd hynny yn adroddiad Estyn.

7 SUT GALL Y CYSAG GYFLAWNI EI DDYLETSWYDDAU YN Y DYFODOL

Cyflwynodd y Swyddog Addysg adroddiad briffio yr oedd wedi ei anfon at bob un o Benaethiaid ysgol Ynys Môn yn gofyn am sylwadau ar gynnig i gynorthwyo'r CYSAG i gyflawni ei ddyletswyddau statudol o ran monitro safonau Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd mewn ysgolion lle byddai CYSAG yn casglu adroddiadau hunanarfarnu o fewn cylch 3 blynedd a fyddai'n golygu y byddai ysgolion unigol yn cyflwyno adroddiad i'r CYSAG bob tair blynedd yn seiliedig ar y patrwm a awgrymir yn yr adroddiad. Dywedodd y Swyddog bod penaethiaid cynradd wedi ystyried y cynnig a'u bod yn barod i'w fabwysiadu ond y byddent yn gwerthfawrogi cael rhybudd o ba bryd y byddai angen yr adroddiadau. Nid oedd penaethiaid uwchradd wedi ystyried y mater hyd yma. Y bwriad oedd y byddai'r Swyddog Addysg yn cydgysylltu ygdag 16 o ysgolion cynradd a dwy ysgol uwchradd bob blwyddyn i ofyn iddynt gyflwyno adroddiadau hunanarfarnu i'r CYSAG. Dywedodd Miss Bethan James fod y cynnig yn golygu y byddai'r CYSAG yn gallu archwilio 5 adroddiad hunanarfarnu bob blwyddyn ac y gallai hefyd ystyried gwahodd pennaeth i annerch y CYSAG yn y mis dilynol.

Cytunwyd i dderbyn y cynnig fel ffordd o gynorthwyo'r CYSAG i gyflawni ei ddyletswyddau statudol o ran monitro safonau Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd yn ysgolion Ynys Môn.

Cam Gweithredu yn codi: Bod y Swyddog Addysg yn gweithredu'r system yn amodol ar gael cytundeb y penaethiaid uwchradd.

Rhoddodd Miss Bethan James gyflwyniad i'r Aelodau ar fodel drafft ynghylch sut y gallai'r CYSAG fonitro safonau o gofio, dan y system newydd dan y GwE, nad oes unrhyw gyfrwng i swyddogion gysylltu gydag ysgolion i bwrpas rhoi atborth i'r CYSAG ar y ddarpariaeth o Addysg Grefyddol a'r trefniadau ar gyfer addoli ar y cyd. Cyfeiriodd at yr ystyriaethau isod:

- Sut y gall y CYSAG gasglu gwybodaeth a'r ffynonellau sydd ar gael.
- Y pro fforma hunanarfarnu y mae'r CYSAG wedi ei fabwysiadu i gael gwybodaeth gan ysgolion ar eu hunanasesiad o'r canlyniadau mewn Addysg Grefyddol; ansawdd y ddarpariaeth AG ac ansawdd y trefniadau ar gyfer addoli ar y cyd.
- Yr angen i hunanarfarniadau ysgolion adlewyrchu'r iaith arolygu yn y defnydd o ymadroddion gwerthuso ac i adlewyrchu dealltwriaeth o'r hyn a olygir gan Estyn trwy gyfeirio a chyfrannau
- Cyhoeddiadau sydd wedi eu dylunio i gefnogi athrawon yn eu dealltwriaeth o safonau a gweithgareddau AG.
- Holiadur y gofynnodd i Aelodau'r CYSAG ei gwblhau i ddangos eu dealltwriaeth o AG a sut y gellid monitro safonau.
- Yr adolygiad thematig o Addysg Grefyddol a gynhaliwyd gan Estyn yn seiliedig ar sampl o ysgolion trwy Gymru (nid oedd ysgolion o Wynedd ac Ynys Môn yn rhan o'r sampl) a oedd yn canolbwyntio ar y ddarpariaeth AG yn CA3 a'r ddarpariaeth AG statudol i ddisgyblion 14-16 oed, o dan y teitl Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd. Mae'r adroddiad yn gwneud chwe argymhelliad yn benodol ar gyfer ysgolion a dau ar gyfer Llywodraeth Cymru.
- Aeth Miss Bethan Jones ymlaen i ddiweddarau Aelodau'r Cysag ar y sefyllfa mewn perthynas â'r Marc Ansawdd ar gyfer AG. Mae'r system marc ansawdd wedi ei datblygu yn Lloegr a rhoddwyd caniatâd i addasu'r meini prawf ar gyfer Cymru ac mae Cymdeithas CYSAGau Cymru wedi cytuno i wneud y gwaith hwn. Dywedodd y Swyddog ei bod yn ffordd i'r ysgolion gael cydnabyddiaeth allanol am eu gwaith yn y maes AG a'i fod yn declyn defnyddiol o ran hunanarfarnu. Mae ffi o gwmpas £400 i £500 yn daladwy ar gyfer yr achrediad ac unwaith y mae'r ysgolion wedi bod trwy'r broses maent yn gymwys i weithredu fel achredwyr eu hunain.
- Cadarnhaodd Miss Bethan James y byddai Cynhadledd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn cael ei chynnal yn Nhreforest, Caerdydd ar 10 Hydref, 2013.

Rhoddodd Aelodau'r CYSAG sylw i'r wybodaeth a gyflwynwyd a chanolbwyntiodd y drafodaeth wedyn ar argaeledd cymorth proffesiynol i'r CYSAG dan y corff rhanbarthol GwE newydd i'w gynorthwyo i gyflawni a chwrdd â'i ddyletswyddau statudol mewn perthynas ag AG ac addoli ar y cyd a ffurf a natur bosib y gefnogaeth honno. Rhodwyd gwybod i'r Aelodau fod y trefniadau cefnogaeth ar gyfer CYSAGau Gwynedd ac Ynys Môn yn parhau i fod dan drafodaeth. Rhoddodd yr Aelodau sylw i fodolau posib ac roedd consensws fod corff CYSAG Ynys Môn o'r farn ei fod angen cefnogaeth trwy atborth o ymweliadau ysgol iddo fel y gall gyflawni ei gyfrifoldebau'n effeithiol. Cytunwyd felly y byddai'r CYSAG yn gofyn i'r AALI ymdrechu i sicrhau fod y trefniadau cefnogaeth broffesiynol y mae'n eu comisiynu gan y GwE ar gyfer y corff CYSAG yn cynnwys cyswllt swyddogion gydag ysgolion. Roedd yr Aelodau yn awyddus iawn i roi gwybod i'r ysgolion uwchradd am argymhellion yr adroddiad adolygiad thematig gan Estyn ar AG mewn ysgolion uwchradd ac yn awyddus iddynt hefyd roi sylw i'r argymhellion ynddo. Awgrymodd y Swyddog Addysg bod y pum pennaeth uwchradd yn trafod yr argymhellion ar y cyd.

Trafododd yr Aelodau gynrychiolaeth y CYSAG ar Gynhadledd Cymdeithas CYSAGau Cymru Gyfan ym mis Hydref. Cytunwyd y byddai'r Athro Euros Wyn Jones yn mynychu ar ran y Grŵp Enwadau Crefyddol ac y byddai'r Cadeirydd yn cynrychioli grŵp Aelodau Etholedig yr AALI unwaith y caiff ei benodi/phenodi.

Cytunwyd i –

- **Nodi'r datblygiad hyd yma.**
- **Gofyn i'r AALI geisio sicrhau bod y trefniadau cefnogaeth broffesiynol y mae'n eu comisiynu gan y GwE ar gyfer y CYSAG yn cynnwys cyswllt swyddogion gydag ysgolion.**
- **Gofyn i'r Swyddog Addysg ddwyn sylw ysgolion uwchradd yr Ynys at y chwe argymhelliad perthnasol sy'n codi o Adolygiad Thematig Estyn o AG mewn ysgolion**

uwchradd, gydag argymhelliad bod y Penaethiaid Uwchradd yn cyfarfod i ystyried yr argymhellion.

- **Bod yr Athro Euros Wyn Jones yn mynychu Cynhadledd CySAGau Cymru ym mis Hydref 2013 ar ran y Grŵp Enwadau Crefyddol ac y byddai'r Cadeirydd yn cynrychioli Aelodau Etholedig yr AALL unwaith y caiff ei benodi/phenodi.**

Camau Gweithredu'n codi:

- **Bod y Swyddog Addysg yn rhoi gwybod i'r Cyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes am ddymuniaidau'r CYSAG mewn perthynas â natur y trefniadau cefnogaeth broffesiynol ar gyfer y corff.**
- **Bod y Swyddog Addysg yn anfon gwybodaeth am argymhellion Adolygiad Thematig Estyn ynghylch AG mewn ysgolion uwchradd i benaethiaid uwchradd yr Ynys gydag argymhelliad eu bod yn cwrdd i drafod yr argymhellion mewn perthynas â'r ysgolion.**

8 CYMDEITHAS CYSAGAU CYMRU

Cyflwynwyd a nodwyd cofnodion ac adroddiadau cyfarfod Cymdeithas CYSAGau Cymru Gyfan a gynhaliwyd ar 22 Mawrth 2013.

Er nad oedd wedi mynychu cyfarfod Cymdeithas CYSAGau Cymru a gynhaliwyd yng Nghaernarfon ar 19 Gorffennaf roedd yn gallu cyflwyno gwybodaeth ynghylch y prif bwyntiau trafod o'r cyfarfod fel y cawsant eu cyfleu gan unigolyn arall a fu'n bresennol yn y cyfarfod. Roedd y rhain yn cynnwys y marc ansawdd AG ac Adolygiad Thematig Estyn o AG mewn ysgolion uwchradd fel y trafodir uchod. Yn ogystal, cyflwynwyd ac ystyriwyd ymateb y Gweinidog ar gyfer Addysg a Sgiliau i ohebiaeth a anfonwyd ato mewn perthynas â'r diffyg sylw a roddwyd i AG yn yr adolygiad cyfredol o'r cwricwlwm. Yn ei ymateb, mae'r Gweinidog yn pwysleisio mai dim ond y pynciau hynny yn y cwricwlwm cenedlaethol sy'n destun adolygiad ar hyn o bryd; ei fod yn argyhoeddiedig bod gan AG rôl allweddol i'w chwarae o ran datblygu llythrennedd a rhifedd mewn ysgolion; y bydd cyrff CYSAGau yn cael eu ychwanegu at y rhestr ddisbarthu ar gyfer yr adroddiad adolygu ac y byddai'n croesawu atborth gan gyrff CYSAGau o ran mabwysiadu ei argymhellion.

Rhoddodd yr Is-Gadeirydd y wybodaeth ddiweddaraf i'r CYSAG ar benodiadau i Bwyllgor Gwaith Cymdeithas CYSAGau Cymru ac i swyddi'r Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd.

Dim cam gweithredu pellach yn codi.

9 ADOLYGU'R MAES LLAFUR CYTUN

Dywedodd yr Is-Gadeirydd wrth Aelodau'r CYSAG bod Cymdeithas CYSAGau Cymru wedi awgrymu y dylid gohirio adolygiad o'r maes llafur cytûn hyd nes y bydd adolygiad o bynciau'r cwricwlwm cenedlaethol wedi ei gwblhau.

Ar ran y grwpiau Enwadau Crefyddol cynigiodd yr Athro Euros Wyn Jones y dylid dilyn yr awgrym hwn ac fe'i eiliwyd gan Mrs Bethan Ll. Jones ar ran y grŵp Athrawon. Fel cynrychiolydd grŵp aelodau etholedig yr AALL nododd y Cynghorydd Alun Mummery ei fod yn cytuno gyda'r cynnig.

Cytunwyd i ohirio'r adolygiad o'r Maes Llafur Cytûn hyd nes y bydd yr adolygiad cyfredol o bynciau'r Cwricwlwm Cenedlaethol wedi ei gwblhau.

Dim cam gweithredu bellach yn codi.

10 LLAWLYFR I AELODAU'R CYSAG

Cylchredwyd gwybodaeth ynghylch llawlyfr ar gyfer aelodau CYSAGau yng Nghymru fel rhan o'r rhaglen ar gyfer y cyfarfod. Cadarnhaodd y Swyddog Pwyllgor bod aelodau etholedig yr AALL sy'n newydd i'r CYSAG wedi cael copi o'r llawlyfr yn uniongyrchol.

Dim cam gweithredu'n codi.

11 CYFARFOD NESAF Y CYSAG

Nodwyd y byddai cyfarfod nesaf y CYSAG yn cael ei gynnal am 2pm ar ddydd Mawrth 8 Hydref 2013.

**Mr Rheinallt Thomas
(Is-Gadeirydd yn y Gadair)**